

KULTUUR

Järvamaal toimub Kukemuru Ambient

Laupäeval peetakse Järvamaal Väinjärve ääres helifestivali Kukemuru Ambient. Ühepäevase maratontserdil esinevad kohalikud muusikud, näiteks Erki Pärnoja, Silver Sepp jt. Toimub ka *ambient*-tantsupidu. **EPL**

Triigi Filharmoonia näitus abistab perevägivaldalla ohvreid

Saaremaal Triigi Filharmoonias avatakse 6. juulil heategevuslik näitus „ARM.“, mis juhib tähelepanu perevägivaldalle ja tõstatab küsimuse, kuidas

mõjutab koroonakriisi lähisuhteid. Oma teoseid eksponeerivad Kärt Hammer, Edith Karlson, Marta Vaarik jpt. Näitus on avatud 15. augustini. **EPL**

Spordimaailma räige ahistaja sai amokki joosta, sest keegi ei takistanud. Tundub tuttav?

Dokumentaalfilmi „Athlete A“ keskmes on järjekordne ahistamisluugu. Taas selline, mis oli püsinud aastaid varjus.

ARVUSTUS
Keiu Virro
reporter

Kõne all olevad seksuaalse ahistamise juhtumid päädisid endise USA riistvõimlemise koondise ja Michigan State University arsti Larry Nassari 175 aastaks vangi mõistmisega. Põhjus: üle 150 naise ja tüdruku seksuaalne ahistamine. (Sel teemal on ekraanidele jõudnud ka HBO dokumentaalfilm „At the Heart of Gold: Inside the USA Gymnastics Scandal“.) Bonni Coheni ja Jon Shenki „Athlete A“ ei paku niivõrd uut infot neile, kes on looga meedia kaudu juba tuttavad. Pigem annab see fookuse, mis aitab ahistamislugude mustreid ehk taas sammu võrra paremini mõista. Ja üksjagu muljet avaldavaid kaadreid spordiala välisest võlust.

Filmis jälgitakse Indianapolisi Stari ajakirjanikke, kes uurisid Larry Nassari tegusid, ja ahistamist varjata aidanud USA riistvõimlemise liidu juhte. Organisaatsiooni tegevjuht Steve Penny oli Larry Nassarit puudutavate süüdistustega kursis, ent tegi kõik võimaliku, et neid varjata. USA seadused kohustanuks teda võime teavitama. Inimesi, kes teadsid, ent ei tegutsenud, oli veel. Ohvrid ja nende vanemad saavad filmis mõistagi sõna, ent seksuaalse ahistamise juhtumeid mainitakse vaid nii palju, et vaataja jaoks oleks selge – neid ei saa ühelgi moel kaksipidi tõlgendada. Filmi tugevaim osa on taustsüsteemi välja joonistamine. Küsimus ei ole ainuüksi organisatsiooni ja rahavoo säilitada tahtvates ülemustes, vaid ka USA noori atleete ümbritsenud spordikultuuris.

Karm kord tõi tulemuste

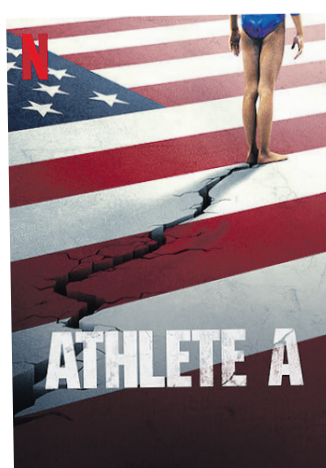
Riistvõimlejate parimaks tippspordi-eaks peetakse 14.–15. eluaastat. Filmis viidatakse, et 1950- ja 1960-ndatel osalesid suurvõistlustel peamiselt täiskasvanud naised. See muutus pärast 1976. aasta olümpiamänge, kus kolm kuldmedalit võitis vaid 14-aastane rumeenlanna Nadia Comăneci. Edaspidi kujunes riistvõimlemisest tüdruku-ette, mitte naiste ala.

Comăneci treeneritest Bela ja Martha Karolyist said USA koondise treenerid, kelle karme võtteid põhjendatakse filmis idabloki ja Nicolae Ceaușescu aegse Rumeenia taustaga. Ent taluti neid ju ka USA-s. Miks? Sest need tõid tulemust. Vaimselt ja füüsiliselt

Küsimus ei ole ainult ühes ahistajas, vaid inimestes, kes lubavad või suisa aitavad tal tegutseda. Taas näeme põhjuseid, miks naistel ei ole niisama lihtne kuhugi pöörduda.

üksjagu vägivaldses keskkonnas tundus arst Larry Nassar ohvritele ainus sõbralik täiskasvanu. Kardetavasti polegi talletatud psüühikaga inimesel kuigi lihtne tõmmata piiri, kust halb keskkond muutub kriminaalseks. Filmis võetakse aega kirjeldamiseks, kuidas esimesed artiklid Larry Nassari tegudest sündisid. Samamoodi on tausta avanud ajakirjanikud Megan Twohey ja Jodi Kantor (Harvey Weinsteini tegudest rääkivas) raamatus „She Said“. Paralleelidega jätkates: samal põhjusel on oluline ka Grete Lehepuu artikkel „Uurisid Estonia rahaprobleeme, paljastus hoopis muu: kuidas tege-

DOKUMENTAALFILM

„Athlete A“

Bonni Cohen ja Jon Shenk. Nähtav Netflixis

likult sündis Aivar Mäe tegudest rääkiv lugu?“. Mitu aastat varem on Taavi Rõivase ahistamisjuhtumi põhjal sündinud loo tausta lahti kirjutanud Liisa Tagel artiklis „Rõivase loo telgitagused: kolm päeva põrgatamist, ei mingit selget vastust“. Selline tausta selgitamine aitab mõista, et ainult vihjete või kellegi siirastesse silmadesse vaatamise põhjal uuriv ajakirjandus lugusid ei avalda. Nagu kirjutab Lehepuu: „See oleks ebamõistlik juriidiline ja majanduslik risk. Vale avaldanud leht kaevatakse ju kohtusse ja saab karistada. Rahaliselt ja maine kaotusega.“ Kuid Larry Nassarit ja tema tegude varjamist uurinud ajakirjanikud selgitavad

Vaimselt ja füüsiliselt vägivaldses keskkonnas tundus arst Larry Nassar ohvritele ainus sõbralik täiskasvanu.

veel, kui oluline roll oli näiteks ka naisel, kes ei olnud nõus küll oma sõnu isegi anonüümselt trükki laskma, ent kelle lugude teadmine aitas kinnitada teiste naiste kirjeldusi.

Võib oletada, et ehk ei peatuta Nassari tegudel filmis pikalt ka sellepärast, et need on nii ilmselged. Ent kui vaadata reaktsioone kodumaiste ahistamisjuhtumitele, peab vist siiski kaks korda mõtlema. Ükskõik kui ilmselged juhtumid võivad vaatajast olenevalt muutuda mittemillekski. Taas paralleelidest: juba nädala jagu päevi oleme lugenud trükimeediast ja kuulnud raadiokanalitest, kuidas Estoonias toimunud räägitakse kui ülemäärast joviaalsusest, mille kadudes ootavad vaid sünged koridorid. On eraldi arutelu teema, millised naljad on või ei ole ülemusele kohased. Kirjeldatud juhtumid ei ole kaugeltki Nassari mõõtu (kellele, meenutagem, määrati ka 175-aastane vangistus). Ent Eesti Ekspressis on kirjeldatud juhtumeid nagu „Ta võttis dekolteest kinni, tõmbas kleidi kehast eemale ja vaatas ülalt alla kogu mu keha: rindu, kõhtu, reisi“ ja „Ühel hetkel kõndis sisse Aivar, teretamise saatel viskas end oma kehaga minu peale reisi, nagu tahtnuks mind kallistada. Lamasin kõhuli, ülakeha paljas, alakehal rätik“. Kui paljud lugejad tahaksid oma ülemuselt saada tunda sellist joviaalsust?

Tasub ikka ja jälle meenutada, et ahistamislugude üskikasjad ja väärti käitumise aste on sageli küll erinevad, ent paljud tegude, varjamise, reageerimise või reageerimata jätmise mustrid korduvad. Kui teadvustatakse, kuidas mehhanismid toimivad, on neid võimalik vältida. Sel teemal tehtud dokumentaalfilmid on (kahjuks) endiselt asjakohased. ●

Käbin - läbi ja lõhki harimatu kommunist

ARVUSTUS
Jaan Martinson
reporter

Aastakümneid ENSV-d juhtinud Käbin on ehe näide sellest, et Lenini sõnad – iga köögitööline võib riiki juhtida – läksid täide.

Peaaegu kolm kümnendit Eesti nõukogude sotsialistlikku vabariiki juhtinud Johannes Käbin olnud tolle aja kohta üsna lahe tüüp, märgatavalt lahedam kui tema järglane Karl Vaino. Ehk tõesti, ent kui lugeda Käbini mälestusi ja väljavõtteid päevikust, siis vaatab vastu kommunist mis kommunist, kel olid Eesti juured ja kes tõnkas pisut keeltki. Rääkis Ida-Virumaa murret, nagu irvitati.

Need, kes Käbini aega mäletavad, loevad raamatut ilmselt irooniliselt ja kohati tagedalt. Tuleb üks poluvern ja hakkab siinmail kommunismi ehitama, üks totrus ajab teist taga... Ja siis vaatad, kuidas Leedu jäi ka nõukogude ajal Leeduks, aga üks nemad ole ajalooline suurriik kah.

Käbin on ehe näide sellest, et Lenini sõnad – iga köögitööline võib riiki juhtida – läksid täide. Ta tunnistab ise, et õppimine, lugemine ja arvutamine kulgesid vaevaliselt, aga üheksa klassi ta siiski lõpetas – Leningradi nõukogude partei-koolis, tuupides Lenini teoseid.

Kirjutas tõsimeeli

Loed ja mõtled, et oli vast aeg, kui säärased meid juhtisid... Käbin kirjutab tõsimeeli, et Eesti elanike põhimass rõõmustas – need, kes ei rõõmustanud, olid nationalistliku propaganda mõju all –, kui 1944. aastal nõukogude vabastajad lõpuks saabusid. Sest kolm aastat elati timukate-fašistide hirmuvalitsuse all, kes tapsid tuhandeid... Stalinlikku 1941. aasta küüditamist Käbin millegipärast ei meenuta.

1950. aastal jõudis Käbin kohaliku võimaladviku tippu, temast sai EKP keskkomitee esimene sekretär. Kohe võttis ta käsile Eesti põllumajanduse. Ülikoolid olid ka Eestis nõrgad. Miks? Sest marksismi-leninismi õpetati kehvalt. Kujutage ette... marksismi-leninismi kateeder oli ainult TRÜ-s, aga arstid näiteks kõige olulisema aine loengutes ei käinud, tegid üksnes kodutöid. No mis arste säärasest harimatutest persoonidest tulla saab? ●

RAAMAT

„Aastate ja kauguste tagant“

Johannes Käbin
Tõlkinud
Veronika Einberg
Varrak, 392 lk

